

Archiv obce Horní Bříza

1875–1945 (1950)

Inventář

EL NAD č.: 196

AP č.: 229

Karel Rom, Zuzana Kliková

Plasy 2010

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	8
III. Archivní charakteristika fondu	8
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	8
V. Záznam o uspořádání fondu	9
Seznam použitých pramenů a literatury	10

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	12
Inventární seznam	13

I. Vývoj původce fondu

Správa nad vesnickým obyvatelstvem spočívala do roku 1850 v rukou vrchnosti. V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství, a tím i patrimoniální (vrchnostenské) správy, která pokračovala ve své úřední činnosti ještě po přechodnou dobu do roku 1850. Místo vrchnostenských panství se tak staly základem správy místní obce, a to na základě Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170 ze dne 20. března 1849, které stanovilo jako nejnižší články územní samosprávy obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada.

V každé obci byly zřízeny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních.

Činnost obecní samosprávy byla zahájena v roce 1850, když začaly fungovat i nově zřízené státní politické úřady. Po pádu absolutismu a vydání Říjnového diplomu byl roku 1862 vydán rámcový říšský obecní zákoník, který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné prostřednictvím zemských prováděcích zákonů. V roce 1863 vešlo v platnost obecní zřízení a řád volební pro Slezsko a v roce 1864 i pro Moravu a Čechy. Tato zřízení se vztahovala na všechny obce s výjimkou statutárních měst a v mnohém navazovala na Stadionovo prozatímní obecní zřízení. Podrobněji rozváděla ustanovení o místní obci a její působnosti (samostatné a přenesené), o osobách v obci, o působení obecního výboru, představenstva, o dohledu nad obcí, o spojení obcí, o hospodářství obecním atd.

Po vzniku ČSR bylo nutné novelizovat ustanovení o volebním řádu i o obecním zřízení, což se stalo zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb. Podle novely stálo v čele obce obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Kromě toho byly v obcích zřizovány obecní komise, z nichž komise finanční a letopisecká byly ustavovány obligatorně, založení jiných komisí záviselo na rozhodnutí zastupitelstva. Nově zavedenou institucí se stal také obecní trestní senát, složený ze starosty a dvou členů obecní rady, který vykonával trestní působnost obce. Pokud zemský úřad rozpustil obecní zastupitelstvo, bylo povinností příslušného okresního úřadu stanovit pro obec přechodný orgán, a to vládního komisaře nebo správní komisi. Mimořádný orgán pak vedl správu obce až do volby nového obecního zastupitelstva.

Pravomoce obecní samosprávy však byly po roce 1918 postupně omezovány posilováním vlivu státních úřadů, což pokračovalo i v období existence Protektorátu Čechy a Morava. Volby do zastupitelstev se od roku 1938 nekonaly a uvolněná místa byla obsazována kandidáty, které schvaloval úřad německého oberlandráta. Volba starostů byla potvrzována říšským protektorem, později rovněž oberlandráty, a orgány německé moci měly rozhodující slovo i v záležitostech schvalování dosazených vládních komisařů, členů zastupitelstev nebo obecních správních komisí. Na základě vládního nařízení č. 4 ze dne 5. května 1945 obecní úřady zanikly a byly nahrazeny místními národními výbory.

Horní Bříza (Hořejší Bříza, Březí Hořejší aj.) je poprvé zmiňována v nedatované listině Čéče z Železnice, jejíž vznik lze klást do let 1180–1182. Od roku 1232 patřila plaskému klášteru, po roce 1420 však byla zastavena Janovi a Burjanovi z Gutštejna a poté různým dalším držitelům. V roce 1623 byla spolu se sousední vsí Čermná, se kterou později splynula v jeden celek, jako součást Gryspekům konfiskovaného kaceřovského panství vrácena klášteru. Kaceřovský urbář (1558) uvádí v Hořejším Březí 7 a v Čermné 5 osedlých. Název Hořejší Bříza je uváděn ještě v roce 1850, poté je již užíváno názvu Horní Bříza. V berní rule (1654) již název Čermná není uveden. Od roku 1827 byl vlastníkem plaského panství rakouský kancléř kníže Klement Václav Lothar Metternich-Winneburg, který byl také posledním patrimoniálním vlastníkem vsi. V roce 1850 se Horní Bříza stala samostatnou obcí v politickém a soudním okrese Plzeň. Katolickou farní správou náležela k

Ledcům.

Polovina 19. století je pro obec i obdobím počátků rozvoje průmyslové výroby. Ten byl umožněn nalezením ložisek černého uhlí v okolí, kde byla těžba zahájena ve 40. letech 19. století. S těžbou uhlí souvisela i v téže době prováděná fabrikace olea, potřebná kyzová břidlice byla dovážena ze Žilova. Podnikatelem byl kraslický rodák J. D. Starck, majitel olejen v Hromnici. Později byl tento způsob výroby vytlačen modernějším způsobem výroby kyseliny sírové, olejna a později i kamenouhelný důl Na Horách zanikly a centrem chemické výroby se stal sousední Kaznějov. Horní Břízu však očekával rozvoj jiného průmyslového odvětví, a sice těžby a zpracování kaolínu.

Roku 1880 se dozvěděl podnikatel Jan Fitz, který se již dříve – nepříliš úspěšně – pokoušel o rozvinutí podnikatelských aktivit v této oblasti, o mohutném ložisku jakostního kaolínu, objeveném v katastru obce Trnové, a začal se zajímat o sousední pozemky na katastru hornobřízském. Fitzovi se podařilo najmout si potřebné pozemky a získat na nich těžební právo. Přípravy k zahájení těžby byly ukončeny v roce 1882 a 30. října toho roku bylo započato s ražením chodby a se stavbou plavírny kaolínu. Tak vznikl v Horní Bříze kaolínový závod, pozdější Západočeské keramické závody.

Historie obce a historie továrny jsou propojeny tolika vzájemnými vazbami, že je nelze studovat odděleně – rozvoj kaolínky bezprostředně ovlivňoval i rozvoj obce samotné. Její část, vzniklá z bývalé Hořejší Břízy, si zachovala zemědělský charakter a říkalo se zde Ve Vsi. Část na druhém břehu potoka Bělá, kde se říkalo V Černým (zřejmě zkomolením původního názvu V Černém), původně menší, se však začala rozšiřovat v souvislosti s rozvojem průmyslu a nárůstem počtu obyvatel obce směrem k továrně. Podél továrny procházela i železniční trať plzeňsko-březenská, budovaná počátkem let sedmdesátých, bez níž by další rozvoj průmyslové výroby byl nemyslitelný. Surový kaolín se dopravoval z ložiska do malé plavírny, kterou Jan Fitz dal postavit v blízkosti dráhy a železniční zastávky v Horní Bříze, koňskými potahy místních sedláků, později po úzkorozchodné dráze, zprvu s koňským potahem, později nahrazeným parním strojem. Získaný plavený kaolín se odvážel do stanice v Třemošné, a to až do roku 1891, kdy byla v Horní Bříze postavena nákladní stanice. Její zřízení kromě Fitze prosadila i správa metternichovského velkostatku v Plasích, jíž se tak usnadnil odbyt dřeva. Jako osobní nádraží sloužila původně nevelká budova čp. 41. Nová staniční budova byla postavena v roce 1903. Železniční zastávka u Vsi byla zřízena až v roce 1943.

Příliv továrního dělnictva znamenal i rozvoj obchodních a jiných živnostenských podniků, zastoupených dříve pouze dvěma hospodami – jedné ve Vsi a jedné v Černým. Hospodářské produkty nakupovaly dělnické rodiny u místních hospodářů, ti však nestačili zvýšené poptávce a potraviny sem byly dováženy i ze širokého okolí. V devadesátých letech se zde usadil obchodník Edelstein, následovali řezník, pekař, obuvník, truhlář. Přibýly hospody, své kantýny měla i továrna. V roce 1916 zde byl založen dělnický „konsum“, který se stal velkou konkurencí pro místní obchodníky.

V roce 1884 Fitz definitivně zastavil provoz kaolínky v Oboře, tamní závod zlikvidoval a podnikání soustředil ve svém novém závodu v Horní Bříze. V roce 1886 byl položen základ k výstavbě keramického oddělení. V letech 1886–1888 se Fitzův závod úspěšně rozvíjel po stránce výrobní i obchodní a zaměstnával více než 150 zaměstnanců. U plavírny kaolínu se však nadále hromadil odpadový písek, pro který tehdy nebyl odbyt. Fitz se proto rozhodl zřídit novou plavírnu přímo u ložiska, kde by se odpad mohl zčásti vracet zpět do odklizu. Nová kaolínka byla dána do provozu r. 1893.

Stoupající poptávka po ohnivzdorném zboží přiměla Fitze k úvaze o výstavbě samostatné šamotky. Za budoucí staveniště si vyhlédl les na protější straně silnice Horní Bříza – Obora. Ten patřil zčásti plaskému panství, zbytek hornobřízské obci. Plaskou část se Fitzovi podařilo koupit, hornobřízskou si musel pronajmout za podmínek pro obec vcelku výhodných (nájemní smlouva z 28. 5. 1895).

Významným mezníkem v dějinách závodu byl rok 1899, kdy Fitz prodal závod nově vzniklé akciové společnosti Západočeské kaolínové a šamotové závody a odkoupením 2900 akcií se stal jejím největším podílníkem. Závod byl ve stádiu úspěšného rozvoje, roční obrat činil 618 248 zlatých, zaměstnával 565 dělníků a 16 úředníků. Továrna měla právo virilního hlasu v obecním zastupitelstvu a projevovala větší vstřícnost k potřebám obce než dřívější virilista – plaský velkostatek, s jehož zástupcem docházelo v 90. letech 19. století k častým sporům.

Již od sedmdesátých let měla Horní Bříza kvalitní železniční spojení (což platí ovšem spíše o továrně než obci samotné), státní silnice Plzeň – Žatec, jejíž výstavba byla zahájena začátkem 40. let 19. století, ovšem prochází necelý 1 km východně od továrny a asi 3 km od obce. Silniční spojení z Horní Břízy na počátku devadesátých let bylo nevalné a kvalita silnic špatná. K nápravě došlo nejprve ve směru do Třemošné (1892) a Žilova (1893). Aby byly uspořeny náklady, stavěl každý daňový poplatník část, odpovídající výši odváděných daní. To se ukázalo jako nepřilíš dobré řešení – práce nepostupovala požadovaným tempem. Potíže a mrzutosti vyvstaly i v souvislosti s výkupem potřebných pozemků, což platilo ostatně i pro výstavbu silnic následujících. Další silnice, a to směrem od Vsi k nádraží, již byla zadána podnikatelské firmě jako celek a vybudována v letech 1901–1902. Po rozšíření nádraží byla prodloužena směrem ke Kamenici až ke státní silnici plzeňsko-žatecké. V letech 1902–1903 byla vystavěna silnice do Trnové a v roce 1907 bylo započato se stavbou silnice k Záluží. V roce 1910 se dočkala rozsáhlé úpravy i náves v Černém, kde byla vytarasena a překryta rokle a zřízena spojka mezi silnicí žilovskou a trnovskou. Poslední silnice – do Ledců – se stavěla až ve dvacátých letech.

S nárůstem počtu obyvatel přibývalo i dětí a bylo nutno řešit problém školy. Obec byla původně přiškolená k Ledcům. V roce 1886 se obecní zastupitelstvo usneslo zažádat o zřízení samostatné školy. Souhlas obec získala v roce 1888 a 8. ledna 1889 bylo zahájeno vyučování v jednotřídce v čp. 47. V domě byla zároveň hospoda, a protože toto soužití přinášelo problémy, byla v roce 1890 vystavěna nová školní budova. Vyučovat se začalo již 10. listopadu téhož roku. Náklad byl hrazen výpůjčkou 11 000 zlatých u Spořitelny města Plzně.

Po založení školy došlo i k rozvoji spolkového života. Prvním spolkem byla v roce 1894 založená hospodářská beseda, krátce poté vznikl vzdělávací spolek dělníků a továrních mistrů Havlíček, který ovšem ukončil činnost již roku 1908. V roce 1907 byl založen místní odbor Národní jednoty pošumavské, asi v roce 1910 spořitelni a záložní spolek, v roce 1912 Dělnická tělocvičná jednota. Sbor dobrovolných hasičů byl založen v roce 1906 a v roce 1912 přibyl i Sbor dobrovolných hasičů Západočeských továren kaolínových a šamotových, určený především na ochranu objektů továrny.

Poštovní úřad byl v obci zřízen v roce 1896 (před tím patřila Horní Bříza k obvodu poštovního úřadu v Třemošné), nikoliv však ve vsi, ale v továrně, která nabídla potřebnou místnost v čp. 45 (od r. 1911 v čp. 92). Telegrafní stanice pro podávání soukromých zpráv byla ve stanici státní dráhy. I četnická stanice, zřízená roku 1904, byla umístěna v obvodu továrny – v čp. 53.

Z roku 1909 pochází nejstarší zápis o volbě obecní rady. Dne 6. prosince byli zvoleni starostou Josef Karez, prvním radním Artur Bartoš, který byl zároveň i obecním pokladníkem a policejním komisařem, druhým radním Josef Štěpánek, třetím radním Jan Dolejš, obecním tajemníkem Karel Žák. Obec zaměstnávala dále 2 hajné, obecního sluhu, ponocného, obecního pastýře. Vlastnila kovárnu, ke které patřilo 10 korců polí, a s kovářem byla pravidelně uzavírána smlouva o cenách za jednotlivé práce.

Pro stavební rozvoj obce mělo značný význam v roce 1911 založené družstvo pro stavbu rodinných domků. V květnu odkoupilo dvě parcely z majetku obce, v červenci byl schválen parcelační plán a do roku 1912 postaveno prvních pět domků. Od té doby se také datuje soustavná snaha obce o systematickou regulaci zástavby, která však mnohdy narážela na nepochopení majitelů některých pozemků.

Po vypuknutí světové války byla jedním z prvních opatření, nařízených politickou správou, stavba izolační nemocnice. Domek (čp. 119) k tomuto účelu vystavěný naštěstí nemusel být během

války použit a poté sloužil jako obecní byty. Hlavním problémem válečných let ovšem bylo zásobování obyvatelstva potravinami. V dubnu 1915 byla ustavena aprovizační komise a obecní výbor provedl soupis zásob obilnin v obci. Prodejem chleba byl pověřen obecní strážník. Aby byl rodinám zamezen několikerý nákup u různých prodejců, zavedla obec poukázky na mouku a vzápětí i na chléb. Od konce srpna pak byly vydávány lístky úřední, platné v celém Království českém. Zdá se, že již přede žněmi 1915 byl v obci značný nedostatek potravin. V srpnu roku 1917 dospěla situace tak daleko, že bylo nutno hlídat i bramborami osázená pole.

V červnu 1919 se konaly volby do obecního zastupitelstva. V patnáctičlenném zastupitelstvu bylo 9 sociálních demokratů, starostou zvolen sociální demokrat Julius Fencel. V červenci byly zvoleny komise finanční, školská, lesní, stavební, aprovizační a bytová. Stejně jako v řadě jiných obcí projevuje se i v Horní Bříze nedostatek bytů. Obecní zastupitelstvo kritizovalo správu továrny za to, že přijímala do továrních bytů dělníky z jiných obcí, zatímco místní dělníci neměli kde bydlet.

V r. 1920 byla ustavena osvětová komise a zároveň i knihovnická rada, která přejala do správy obce knihovnu od NJP a zahájila činnost začátkem prosince. V lednu roku 1923 byla zvolena letopisecká komise a kronikářem jmenován učitel František Valeš. Ten během čtyř let zpracoval retrospektivně záznam, zachycující historii obce do roku 1922, za což obdržel odměnu 4000 korun. Byla to částka na tehdejší dobu nezvykle vysoká, ale nepochybně zasloužená, neboť zápisy jsou obsáhlé a kvalitně zpracované. V roce 1938 pak kroniku doplnil „výňatky ze spisů muzejních v Plzni...“ – dodatkem, zachycujícím posloupnost držitelů jednotlivých gruntů aj.

Ve volbách 30. 9. 1923 byl opět zvolen starostou Julius Fencel, ustaveny komise finanční, lesní a hospodářská, stavební a zdravotní, sociální péče a chudinství, pro sestavování porotních listin, obchodní, místní osvětová a trestní senát. Pro schůze obecního zastupitelstva byl upraven obecní domek čp. 80, kde přední místnost byla užívána jako knihovna, zadní místnost rozšířena a vybavena nezbytným nábytkem.

Druhá polovina dvacátých let je charakterizována značnými stavebními aktivitami. V květnu roku 1927 se obecní zastupitelstvo usneslo požádat okresní školní výbor o zřízení obvodové měšťanské školy v Horní Bříze. Argumentovalo tím, že v obci je stále se rozšiřující průmyslový podnik a lze tedy očekávat i nárůst již tak značného počtu žactva, obec má k dispozici pro postavení školní budovy a jejího vybavení potřebný kapitál. Zároveň se vypracoval i nový parcelační a regulační plán, který byl zastupitelstvem schválen v březnu roku 1928, a pracovalo se také na elektrizaci obce. Stavební rozvoj byl umožňován v podstatné míře díky dobrému poměru s továrnou, neboť firma jako největší poplatník se nestavěla proti úhradě nákladů na tyto stavby zvyšováním obecních přírážek. V poválečných letech byla navíc daň továrně vyměřována opožděně, a proto rozpočty obce byly sestavovány na základě předběžných odhadů. Konečný daňový odvod pak byl vždy vyšší, proto obec dostávala značné dodatečné doplatky – počátkem 20. let kolem 100 000 Kč ročně – a její finanční situace byla velmi dobrá.

V únoru roku 1929 předložil stavitel Paur první náčrty a prozatímní rozpočet na stavbu nové školy, který činil 1 842 686,25 korun. To byla ovšem suma i na finančně poměrně silnou obec příliš vysoká a uvažovalo se o výstavbě na etapy. Definitivní plány poté vypracoval a v dubnu následujícího roku obecnímu zastupitelstvu předložil architekt Hanuš Zápál.

Počátkem 30. let se obecní úřad dostal do finančních problémů. Továrna, rozhodující daňový poplatník, uplatňovala úlevy v důsledku rozsáhlých investic ve 20. letech a obec tak dostávala v době hospodářské krize pouze zlomek dřívější částky. Problém se snažila řešit zavedením všech přípustných přírážek a dávek. Zároveň organizovala nouzové práce (především opravy komunikací) pro nezaměstnané, kterých v roce 1936 bylo mezi místními dělníky téměř 70 %. V květnu roku 1936 dosáhly obecní přírážky již výše 400 % a obec marně usilovala o podporu z vyrovnávacího fondu. Byla zadlužena stavbou školy, zvýšené náklady vyžadoval i její provoz. V říjnu 1936 obecní zastupitelstvo vzneslo na Zemský úřad v Praze naléhavou žádost, aby měšťanská škola byla ministerstvem školství a národní osvěty prohlášena školou újezdní, čímž by získala příspěvky

přiškolených obcí Žilov a Trnová. Žádosti bylo vyhověno výnosem ze dne 17. července 1937.

Obec byla elektrifikována v roce 1929. K telefonní síti byla připojena v roce 1939, na obecním úřadě byla zřízena veřejná hovorna. V roce 1931 byla upravována stará školní budova. V přízemí byla zřízena místnost pro schůze obecního zastupitelstva. V roce 1940 byl vystavěn obecní dům a adaptována stará škola.

V průběhu německé okupace působila v Horní Bříze ilegální protifašistická skupina, a to až do roku 1943, kdy byla většina jejích členů zatčena. Odbojovou činnost zaplatilo životem pět občanů Horní Břízy.

Po vybombardování plzeňského nádraží zde uvízlo několik vlaků – mimo jiné transport vojáků generála Vlasova, kteří ve druhé polovině dubna pobývali na nádraží a v jeho okolí, 21. dubna vlak vězňů evakuovaných z koncentračních táborů, kterým obyvatelé poskytli významnou pomoc. Dne 5. května 1945 se správy obce ujal Revoluční národní výbor v čele s Emanuelem Kalivodou.

Počet obyvatel a počet domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	266	neuveдено
1869	328	36
1880	349	43
1890	451	53
1900	624	74
1910	884	91
1921	1327	129
1930	1617	206

Seznam doložených starostů

Josef Karez	1908 ?–1919
Julius Fencel	1919–1945

II. Vývoj a dějiny fondu

Fond Archiv obce Horní Bříza tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu v Horní Bříze. Jedná se o 66 úředních knih, 8 podacích protokolů a 3 kartony spisového materiálu. Původce neutilizoval žádného registraturního systému a písemnosti byly zřejmě ukládány pouze chronologicky, případně členěny do věcně vymezených skupin dle aktuální potřeby úřadu, aniž se tato skutečnost nějak odrazila v evidenčních pomůckách.

Údaj o umístění obecního úřadu nalézáme ve fondu teprve pro rok 1923, kdy byl pro schůze obecního zastupitelstva upraven domek čp. 80 a můžeme předpokládat, že zde byly uloženy i písemnosti. V roce 1931 byla upravována stará školní budova a v přízemí zřízena místnost pro zasedání obecního zastupitelstva, kde se pravděpodobně nacházela také spisovna. V roce 1940 pak byla pro potřeby obecního úřadu a uložení obecní agendy vystavěna nová budova.

Základní evidenci písemností zpracoval Ing. E. Kohlík v roce 1958 po převzetí písemností Okresním archivem v Plzni. Po jeho spojení s Archivem města Plzně v roce 1959 přešel fond do péče tohoto archivu a v říjnu roku 1963 byl předán Okresnímu archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

III. Archivní charakteristika fondu

Při pořádání fondu vycházeli zpracovatelé ze „Zásad pro pořádání archivů měst a obcí“ (SAP 1960) a „Metodického návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce“ (AS/1-284/2000).

Až na nepatrné výjimky fond neobsahuje písemnosti vzniklé před rokem 1900. Protokoly ze schůzí obecního zastupitelstva jsou dochovány od roku 1908 v souvislé řadě pro celé následující období, zápisy ze schůzí obecní rady z období 1926 až 1940. Hlavní účetní knihy jsou dochovány pro období od roku 1903. Pamětní kniha obce, zmíněná v kapitole I., nebyla archivu předána a v době zpracování fondu se nacházela u původce.

Některé dokumenty zahrnují i záznamy z činnosti MNV Horní Bříza (inv. č. 11, 12, 14, 15, 19, 76, 82, 86, 87, 88 a 91) a ve fondu byly ponechány proto, že většina zápisů vznikla v období existence obecního úřadu.

Písemnosti byly rozděleny na I. Knihy, II. Spisový materiál a III. Účetní materiál. Knihy nebyly vzhledem k malému počtu dále členěny. Spisový materiál je rozdělen na 1. Registraturní pomůcky, které byly seřazeny chronologicky, a 2. Spisy, které byly vzhledem k torzovitému dochování a již uvedené absenci primárního registraturního systému rozděleny do uměle vytvořených, věcně vymezených skupin. Účetní materiál je dělen na 1. Účetní knihy a 2. Účty (obsaženy jen účetní uzávěrky).

V souvislosti s pořádáním fondu nebyly žádné písemnosti vyřazeny. Archiválie inv. č. 1–5 byly zařazeny do I. kategorie, ostatní do II. kategorie. Písemnosti jsou až na některé německo-české tiskopisy psané česky. V době zpracování fondu se nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Dochované archiválie obsahují ucelené informace o fungování obecní samosprávy po roce 1908, hospodářských poměrech v obci a sociálním postavení jejích obyvatel a o vlivu významného

průmyslového závodu v obci na její rozvoj.

IV. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Fond uspořádal a koncept pomůcky vypracoval v roce 1995 Karel Rom, ve smyslu pozdějších metodických pokynů upravila Zuzana Kliková v říjnu 2009 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích. Čistopis pomůcky zhotovila v březnu 2010 Zuzana Kliková.

V Plasích 16. 3. 2010

Karel Rom, Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

- Amtliches deutsches Ortsbuch für das Protektorat Böhmen und Mähren.* Prag, 1940.
- Bukačová, I. – Fák, J. a kol. *Severní Plzeňsko I. Historicko-turistický průvodce č. 6.* Plzeň, 1996.
- Dundera, J. A. *Království české statisticky-polohopisně popsané. I. díl – Kraj plzeňský.* Praha, 1845.
- Fák, J. (red.). *Historie ochotnického divadla na severním Plzeňsku.* Plzeň, 2006.
- Flögel, J. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře.* Praha, 1933.
- Hledíková, Z. – Janák, J. – Dobeš, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost.* Jihlava, 2005.
- Chytil, A. *Chytilův místopis Československé republiky.* Praha, 1931.
- Kotyška, V. *Úplný místopisný slovník Království českého.* Praha, 1895.
- Míšek, R. – Royová, B. *Jak šla léta Horní Břízou 1882–1972.* Horní Bříza, 1972.
- Nováková, B. a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A–M.* Praha, 1991.
- Palacký, F. *Podrobný popis Království českého.* Praha, 1848.
- Reichsgesetzblatt*, 1849.
- Reichsgesetzblatt*, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).
- Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970.* Praha, 1970.
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1945 (částka 3., 5. 5.).
- Schwarz, F. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích.* Praha, 1898.
- Seznam míst v Království českém.* Praha, 1872.
- Seznam míst v Království českém.* Praha, 1886.
- Seznam míst v Království českém.* Praha, 1893.
- Seznam míst v Království českém.* Praha, 1907.
- Seznam míst v Království českém.* Praha, 1913.
- Statistický lexikon obcí v Čechách.* Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha, 1934.

Sýkora, M. – Drozda, R. *1873–2003: Plzeňsko-březenská dráha 130 let.* 2003.

Tereziánský katastr český. Praha, 1964.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854.

Seznam použitých zkratk

AO	Archiv obce
MNV	Místní národní výbor
NJP	Národní jednota pošumavská
SAP	Sborník archivních prací

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecního výboru (zastupitelstva) (14. 1. 1908–23. 2. 1926)	1908–1926	K 1
2	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva (4. 6. 1926–22. 8. 1940)	1926–1940	K 2
	<i>Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva</i> (27. 9. 1940–12. 12. 1952)	1940–1945 (1952)	MNV Horní Bříza
3	Zápisy ze schůzí obecní rady (29. 12. 1926–6. 4. 1933)	1926–1933	K 3
4	Zápisy ze schůzí obecní rady (24. 4. 1933–29. 4. 1937)	1933–1937	K 4
5	Zápisy ze schůzí obecní rady (18. 5. 1937–12. 9. 1940)	1937–1940	K 5
6	Zápisy ze schůzí finanční komise (25. 3. 1920–16. 8. 1934)	1920–1934	K 6
7	Zápisy ze schůzí finanční komise (16. 10. 1934–10. 12. 1943)	1934–1943	K 7
	<i>Zápisy ze schůzí finanční komise</i> (13. 12. 1943–3. 1. 1955)	1943–1945 (1955)	MNV Horní Bříza
8	Zápisy ze schůzí komisí aprovidační, pro sociální péči a chudinství a stavební (2. 5. 1915–19. 10. 1937)	1915–1937	K 8
9	Zápisy ze schůzí stavební komise (7. 5. 1930–28. 12. 1940)	1930–1940	K 9
	<i>Zápisy ze schůzí stavební komise</i> (5. 4. 1941–21. 3. 1957)	1941 (1957)	MNV Horní Bříza
10	Zápisy ze zasedání obecního trestního senátu	1934–1939	K 10
11	Kniha domovských příslušníků obce	[1920]–1945 (1948)	K 11
12	Kniha cizích příslušníků obce <i>Matrika pohřbených</i>	[1920]–1945 (1948) [1935]–[1958]	K 12 MNV Horní Bříza
13	Evidenční kniha přihlášených k trvalému pobytu	1904–1941	K 13
14	Evidenční kniha přihlášených k trvalému pobytu	1940–1942 (1950)	K 14
15	Evidenční kniha vydaných domovských listů	1911–1945 (1948)	K 15
16	Lesní hospodářský plán na léta 1885–1895	1887	K 16
17	Lesní hospodářský plán na léta 1929–1938	1929–1930	K 17
18	Přihlašovací kniha stálých dovolenců a záložníků	1875–1885	K 18

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
19	Přihlašovací kniha stálých dovolenců a záložníků	1911–1937 (1946)	K 19
20	Parcelní protokol	1907–[1938]	K 20
21	Jateční protokol	1935–1940	K 21
22	Denní záznamy protiletdecké ochrany (23. 11. 1943–11. 4. 1944)	1943–1944	K 22
23	Denní záznamy protiletdecké ochrany (12. 4. 1944–21. 7. 1944)	1944	K 23
24	Denní záznamy protiletdecké ochrany (21. 7. 1944–12. 12. 1944)	1944	K 24

II. Spisový materiál

1. Registraturní pomůcky

25	Podací protokol (2. 9. 1908–18. 6. 1911)	1908–1911	R 1
26	Podací protokol (14. 10. 1928–17. 11. 1933)	1928–1933	R 2
27	Podací protokol (9. 10. 1933–30. 12. 1936)	1933–1936	R 3
28	Podací protokol (16. 11. 1935–24. 2. 1938)	1935–1938	R 4
29	Podací protokol (12. 2. 1938–28. 11. 1939)	1938–1939	R 5
30	Podací protokol (25. 10. 1939–21. 5. 1941)	1939–1941	R 6
31	Podací protokol (16. 5. 1941–24. 6. 1943)	1941–1943	R 7
32	Podací protokol (16. 6. 1943–8. 3. 1945)	1943–1945	R 8

2. Spisy

33	Seznam příslušníků I. voličského sboru	1909	N 1
34	Obecní volby 1931 a 1938	1931–1938	N 1
35	Ustavení letopisecké a místní osvětové komise	1926–1944	N 1
36	Smlouvy s kováři	1919–1930	N 1
37	Revize obecních účtů	1920–1940	N 1
38	Opis pozemnostního archu, výpis z pozemkové knihy	1934–1935	N 1
39	Spisy a plány stavby obecní pastušky a místností pro obecní úřad	1921	N 1
40	Spisy a rozpočty stavby obecního domu (radnice)	1940–1944	N 1

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
41	Spisy a plány stavby obecního domu (připouštěcí stanice)	1927–1928	N 1
42	Spisy a plány stavby školy	1929	N 2
43	Spisy a plány obecního hřbitova, hřbitovní řád a poplatky	1923–1941	N 2
44	Rozpočty obce a výkazy přírážek k daním	1907–1944	N 2
45	Trat' Plzeň – Duchcov	1893–1899	N 2
46	Zřízení železniční zastávky	1940–1945	N 2
47	Zřízení poštovního úřadu a telefonní stanice	1939–1944	N 2
48	Vojenské seznamy osob odvodem povinných a vojenskou taxou povinných; domobranecké seznamy	1876–1928	N 2

III. Účetní materiál

1. Účetní knihy

49	Hlavní kniha	1903–1905	K 25
50	Hlavní kniha	1907–1911	K 26
51	Hlavní kniha	1912–1915	K 27
52	Hlavní kniha	1915–1919	K 28
53	Hlavní kniha	1919–1922	K 29
54	Hlavní kniha	1923–1925	K 30
55	Hlavní kniha	1926	K 31
56	Hlavní kniha	1927	K 32
57	Hlavní kniha	1928	K 33
58	Hlavní kniha	1929	K 34
59	Hlavní kniha	1930–1931	K 35
60	Hlavní kniha	1932–1933	K 36
61	Hlavní kniha	1934–1935	K 37
62	Hlavní kniha	1936–1937	K 38
63	Hlavní kniha	1938–1939	K 39
64	Hlavní kniha	1940–1942	K 40
65	Hlavní kniha	1943–1945	K 41
66	Pokladní deník	1903–1907	K 42

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
67	Pokladní deník	1908–1921	K 43
68	Pokladní deník	1922–1923	K 44
69	Pokladní deník	1924–1927	K 45
70	Pokladní deník	1928–1931	K 46
71	Pokladní deník	1932–1938	K 47
72	Pokladní deník	1939–1944	K 48
73	Likvidační strazza	1923–1935	K 49
74	Likvidační strazza	1936–1938	K 50
75	Likvidační strazza	1939–1942	K 51
76	Likvidační strazza	1942–1945 (1946)	K 52
77	Hlavní kniha chudinského fondu a kmenového statku	1903–1905	K 53
78	Pokladní deník chudinského fondu	1912–1923	K 54
79	Pokladní deník chudinského fondu	1924–1928	K 55
80	Pokladní deník chudinského fondu	1929–1934	K 56
81	Pokladní deník chudinského fondu	1935–1939	K 57
82	Pokladní deník chudinského fondu	1940–1945 (1950)	K 58
83	Hlavní kniha školního fondu	1937–1938	K 59
84	Hlavní kniha školního fondu	1939–1940	K 60
85	Hlavní kniha školního fondu	1941–1943	K 61
86	Hlavní kniha školního fondu	1944–1945 (1946)	K 62
87	Pokladní deník školního fondu	1939–1945 (1947)	K 63
	<i>Hlavní kniha lesního hospodářství</i>	<i>1943–1945 (1949)</i>	<i>MNV Horní Bříza</i>
	<i>Pokladní deník lesního hospodářství</i>	<i>1943–1945 (1951)</i>	<i>MNV Horní Bříza</i>
88	Hlavní kniha obecních dávek a poplatků	1934–1945 (1950)	K 64
89	Hlavní kniha obecní dávky z nápojů	1934–1939	K 65
90	Inventář pozemků a veřejného statku	[1920]–[1940]	K 66

2. Účty

91	Účetní uzávěrky	1941–1945 (1946)	N 3
----	-----------------	------------------	-----

Název archivní pomůcky: Archiv obce Horní Bříza

Značka archivního fondu: AO Horní Bříza

Časový rozsah: 1875–1945 (1950)

Počet evidenčních jednotek: 77 (66 úředních knih, 8 podacích protokolů, 3 kartony)

Počet inventárních jednotek: 91

Rozsah v bm: 1,72 (úřední knihy – 1,05 bm, podací protokoly – 0,34
bm, kartony – 0,33 bm)

Stav ke dni: 16. 3. 2010

Zpracovatelé archivního fondu: Karel Rom, Zuzana Kliková

Zpracovatelé archivní pomůcky: Karel Rom, Zuzana Kliková

Počet stran: 18

Počet exemplářů: 4

Schválila: Martina Matušková
dne 16. 3. 2010 – č. j. SOAP/060-125/2010